

Zeytin ağaçlarının (ölümsüz ağaçların) hukuksal durumu

Av. Şefik Ziroğlu - Stj. Av. Selin Umutlu
Ziroğlu Avukatlık Bürosu

Zeytin Ağaçlarının Tarihçesi

Zeytin ağaçlarını tarihçesi çok eskilere dayanıyor. İlk bulguları 39.000 yıl öncesine kadar dayanan zeytin ağacı aslında insanlık tarihi kadar eski bir tarihe sahiptir. Bir rivayete göre, İlyada ve Odyssea destanlarının yazarı İyonyanlı Hemeros Ege kıyılarında bir ağaca yaslanır ve ağaç; "Herkese aitim ama kimseye ait değilim, siz gelmeden önce de buradaydım, siz gittikten sonra da burada olacağım." der. Bu nedenle ismi ölmez ağaç olarak anılır. Bir başka rivayete göre ise; dünya hayatının düzene girip girmediğini anlamak için Nuh'un gönderdiği beyaz güvercin, ağzında zeytin dalı ile döner. Bu da barışın sağlandığını ve huzurun, düzenin geldiğini ka-

nıtı oluşturur. O günden beri zeytin ağaçları ve dalları barışın sembolü olarak anılır. Eski Mısırdaki şifa olarak kullanılan zeytin ağacı, Antik Yunan kültüründe de önemli bir yere sahip olması, "Olea prima omnium arborum est." yani; "Tüm ağaçların ilki zeytin ağacıdır" sözleriyle de desteklenmektedir. Tüm kutsal inanışlarda zeytin ağacı Tanrıların insanlara bir armağanı olmakla birlikte; kutsallığın, bolluğun, adaletin, sağlığın, gururun, zaferin, refahın, bilgeliğin, aklın, arınmanın ve yeniden doğuşun, kısaca insanlık için en önemli erdem ve değerlerin sembolüdür.

Zeytin Ağacının Türkiye'deki Tarihçesi

Ülkemizde zeytincilik kültürünün Cumhuriyet dönemi ile geliştiğini söyleyebiliriz. İlk adım, 1939 yılında Zeytin ağaçlarının haklarını koruyan yasaların çıkartması ile başlıyor, de-

vamında, mühendisler bu işin ana vatanı sayılan İtalya'da eğitime dahi gönderiliyor. Günümüzde ise ülkemizde, ortalama 1 milyon tonu aşan tane zeytin üretimi ile dünyada üretici ülkeler arasında 4.sırada yer almaktadır. Dünyadaki zeytin ağaçlarının da %9'u yaklaşık 160 milyon zeytin ağacı ülkemizde bulunmaktadır. Bunlara ek olarak Marmara Birlik Akademi sektör raporunda ülkemizde 2013 yılı ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) verilerine göre 185.796 aile zeytin tarımı ile geçimini sağladığı söyleniyor. Bu sayı geçen 4 yıl içerisinde artış gösterdi. Zeytincilik en çok Ege ve Akdeniz bölgelerinde yapılıyor, bu bölgelerdeki yüzlerce aile ölümsüz ağaç sayesinde evlerine ekmek götürebilmektedir. Zeytin ağacı doğaya katkısı da yadsınamayacak kadar büyük olan ve ülkemiz için bu denli kıymetli bir ağaçtır.

Zeytin Ağacının Doğaya Ve İnsana Katkıları Nelerdir?

Zeytin ağaçlarının katkılarını saymakla bitiremeyiz, ama biz başlıca

bilinen bazı özelliklerini size hatırlatmak istedik.

Zeytin ağaçları kurak arazilerde yaşayabilen, toprak açısından seçici olmayan, hiçbir ilaca gerek duymadan büyüyeblen bir ağaçtır. Aslında sulu arazileri sevmesine rağmen susuzluğa karşı dirençli bir yapısı vardır. Tarımsal Araştırma Örgütü'nün İsrail'de yaptığı bir çalışmada, çölleşen arazilerde de kullanıma uygun bir ağaç olarak görülmüş.

Bunlara ek olarak zeytin ağaçları yetiştirmelerinde ilaç kabul etmemesi; sağlık ve kozmetik sektöründeki kullanımında tercih sebebidir. Zeytin iklim koşullarının dengede kalmasını sağlaması ve gerekli koşullar sağlandığında yüzlerce yıl yaşayabilme özelliğine de sahip. Bu kadar uzun süre yaşayabildiği için ölümsüz ağaç unvanına sahiptir.

Zeytin ağacının meyvesinden altın sıvı denilen ve her derde deva olarak sayılan zeytinyağı üretiliyor. Yaprağı kozmetik sanayinden, çay sektörüne kadar birçok alanda kullanılıyor. Meyvesi zeytin, sofralara konuk oluyor. Kısacası yaprağından meyvesine, başlı başına kendisi dahi çok faydalı, zeytinin, zeytinyağının, hatta zeytin yapraklarının dahi insan sağlığına bin bir faydası mevcut, kalp sisteminden dolaşım sistemi, cilt hastalıklarından mide rahatsızlıklarına kadar saymakla bitmeyen yararları mevcuttur.

Mevcut Yasa Metni Ve Değiştirilmesi Talep Edilen Yasa Değişikliği Hakkında

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na hazırlanan Elektrik Piyasası Kanunu ile 3573 Sayılı Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerin Aşılattırılması Hakkında Kanunda Değişikliğe Dair Kanun Tasarısı'nın 4. maddesi ile zeytin alanlarında, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın izniyle, tesisler yapılabileceği hükmünün getirilmesi gündeme gelmişti.

Yapılacak düzenlemenin hayata geçmesi durumunda, 25 dönümden az büyüklükteki zeytin bahçeleri 'zeytinlik' statüsünden çıkartılarak, sıradan arazi olarak kabul edilecek. Kamu yararı görülmesi durumunda ise, bu alanlarda enerji ve yapılaşma faaliyetlerine izin çıkacak. Türkiye dünyanın dördüncü büyük zeytin üreticisi. Yaklaşık 500 bin üreticiyle 160 milyondan fazla ağaçla zeytin üretiyor. Türkiye'deki zeytinliklerin ortalama büyüklüğü 10 dönüm civarında, tasarıya göre buralar zeytinlik olarak sayılmıyor.

3573 Sayılı Mecut Yasa'nın 20. Maddesinde, 'Zeytinlik sahaları içinde ve bu sahalara en az 3 kilometre mesafede zeytinyağı fabrikası hariç zeytinliklerin vegetatif ve generatif gelişmesine mani olacak kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran tesis yapılamaz ve işletilemez. Bu alanlarda yapılacak zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri yapımı ve işletilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanlığının iznine bağlıdır. Zeytincilik sahaları daraltılamaz.' denilmektedir.

Yeni Yasa Tasarısı kanunlaşırca 'Kamu Yararı' görülmesi durumunda;

zeytinlikler de madencilik faaliyeti yapılmasının önünü açıldığı gibi bu alanlarda, petrol ve doğalgaz işletme faaliyetleri, jeotermal, savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar, yol, altyapı ve üst yapı faaliyetleri ve elektrik üretimine izin çıkmış olacaktır.

Peki, Bundan Sonraki Süreç Nasıl Olacak?

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na hazırlanan, 25 dönümden küçük zeytinliklerde maden ve enerji yatırımlarına izin veren yasa tasarısı büyük tepkilere yol açmıştı. Zeytinliklerin durumu Meclis'in tatile girmesiyle yeni yasama yılına kaldı. Yeni yasama yılında sürecin nasıl olacağı hep birlikte izleyeceğiz.

Son olarak belirtmek istediğimiz husus, birçok insanın ekmeğe kapısı olan ve mutfağımızda, sağlığımızda, kozmetik sektörümüzde, Ege yollarımızda kısacası hayatımızda bu denli önemli bir yere sahip olan zeytin ağaçlarımızın korunması gerektiği ve gelecek nesillere bunları emanet etmemiz gerektiğini unutmamalı ve bu ağaçların varlıklarını kültürel mirasımız olarak korumalıyız.